

Národný projekt

Rozvoj výkonu opatrení sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately II

Identifikácia projektu	
Akronym	NP RVO SPOD a SK 2
Kód projektu	401405DWX8
Program	Program Slovensko
Fond	ESF+
Žiadateľ	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
Celkové oprávnené výdavky projektu (v EUR)	73 806 818,40

Miesto realizácie projektu		
Štát	Región (NUTS II)	Vyšší územný celok (NUTS III)
Slovensko	Bratislavský kraj Západné Slovensko Stredné Slovensko Východné Slovensko	Bratislavský kraj Trnavský kraj Trenčiansky kraj Nitriansky kraj Žilinský kraj Banskobystrický kraj Prešovský kraj Košícký kraj

Stručný popis projektu
<p>NP bude realizovaný na celom území SR. Prostredníctvom NP bude podporená kontinuita procesu deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti skvalitnením výkonu opatrení na predchádzanie umiestňovaniu detí v zariadeniach (sieť odbornej pomoci deťom, rodičom a (náhradným) rodinám na dobrovoľnej báze) a opatrení na zabezpečenie vhodného náhradného prostredia deťom a podmienok na návrat dieťaťa do rodinného prostredia (rozšírenie a skvalitnenie metód práce s dieťaťom umiestneným v zariadení a jeho rodinou).</p> <p>Prostredníctvom špecifického cieľa ESO4.11:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pilotným testovaním personálnych štandardov na orgánoch SPOD a SK pre prácu s ohrozenými deťmi, - personálnym posilnením odborných tímov pobytových CDR na prácu s rodinami detí umiestnenými v CDR a potenciálnymi náhradnými rodinami. <p>Aktivity projektu sa zameriavajú na plnenie Strednodobého cieľa č. 7 Národnej stratégie DI systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti.</p> <p>Cieľovými skupinami NP v súlade so špecifickým cieľom ESO4.11 v kontexte Programu Slovensko sú deti umiestnené v zariadeniach SPOD a SK, deti v núdzi a FO v nepriaznivej sociálnej situácii.</p>

Popis východiskovej situácie
<p>a. Relevancia k východiskovým dokumentom</p> <p>TZP – Národný strategický politický rámec pre sociálne začlenenie a znižovanie chudoby Realizácia NP prispeje k plneniu kritéria 1., 2. a 3. TZP: 1. Analýza založená na dôkazoch týkajúcich sa chudoby a sociálneho vylúčenia vrátane chudoby detí, prístupu ku kvalitným službám pre deti v zraniteľných situáciách, ako aj bezdomovectvo, priestorovú segregáciu a segregáciu vo vzdelávaní, obmedzený prístup k základným službám a infraštruktúre a špecifické potreby zraniteľných osôb, 2. Opatrenia na zabránenie a boj proti segregácií vo všetkých oblastiach vrátane sociálnej ochrany, inkluzívnych trhov práce a prístupu ku kvalitným službám pre zraniteľných ľudí; a 3. Opatrenia týkajúce sa prechodu od inštitucionálnej starostlivosti k starostlivosti na úrovni rodiny a komunít – kritérium hodnotenia „opatrenia na podporu služieb na úrovni komunít a rodín prostredníctvom deinštitucionalizácie vrátane prevencie a primárnej starostlivosti a služieb domácej starostlivosti a služieb na úrovni komunít.</p> <p>Nadnárodná úroveň:</p>

Charta základných práv EÚ – najmä čl. 24.

Európsky pilier: najmä princíp 11

Európska sociálna charta (v jej revidovanom znení) – najmä čl. 17

Dohovor o právach dieťaťa – najmä čl. 12, čl. 20

Usmernenia OSN o náhradnej starostlivosti o deti z roku 2009 - o . i . čl . 2 2 , II. časti bod 3

Spoločné európske usmernenia pre prechod z inštitucionálnej na komunitnú starostlivosť (Usmernenia na implementáciu a podporu trvalého prechodu z inštitucionálnej na rodinnú a komunitnú starostlivosť pre deti, zdravotne postihnuté osoby, ľudí s duševnými poruchami a pre seniorov v Európe) – všetky kapitoly v častiach venovaných deťom a odborníkom pracujúcim s deťmi

Národná úroveň:

Stratégia DI: osobitne strednodobý cieľ 7 (Znížiť počet detí umiestnených v zariadeniach SPOD a SK na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti na 50,5% z celkového počtu umiestnených detí na súdne rozhodnutia.) a strednodobý cieľ 8 (Deinštitucionalizovaných 80% aktuálnych kapacít na výkon rozhodnutia súdu v centrách na komunitný spôsob usporiadania organizačných súčastí centier do 31. 12. 2023.)

Národný akčný plán Európskej záruky pre deti v Slovenskej republike s výhľadom do roku 2030: ktorý medzi identifikovanými výzvami v oblasti zabezpečenie prístupu k primeranému bývaniu a sociálnej starostlivosti uvádza o. i. „prijíť a aplikovať efektívne opatrenia, ktorých dôsledkom bude zníženie počtu detí umiestnených v CDR na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti“

Koncepcia zabezpečovania vykonávania opatrení v zariadeniach sociálnoprávnej ochrany a sociálnej kurately na roky 2021 – 2025/Plán deinštitucionalizácie, ktorá predstavuje základný plánovací dokument Ústredia PSVR, v ktorom sú rozpracované strategické rozvojové zámery Ministerstva práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky (ďalej len „MPSVR SR“) v oblasti SPOD a SK, osobitne v oblasti náhradnej starostlivosti. Cieľom uvedenej koncepcie je zníženie počtu detí umiestnených v zariadeniach SPOD a SK na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti, podpora ambulantnej a terénnej formy odbornej práce pre deti a rodiny, zníženie negatívnych vplyvov inštitucionalizácie na vývoj dieťaťa.

Národná stratégia na ochranu detí pred násilím (aktualizovaná verzia, 2019) – Národné koordinačné stredisko pre riešenie problematiky násilia na deťoch ako gestor predmetnej stratégie v spolupráci s gestorskými subjektmi vrátane MPSVR SR vytvára a udržiava mechanizmy, ktoré zabezpečujú koordináciu politik na národnej úrovni a koordináciu výkonu a postupov jednotlivých subjektov pôsobiacich v oblasti ochrany detí pred násilím v praxi.

Zákon č. 36/2005 Z.z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov: vo vzťahu k výkonu opatrení SPOD a SK v prípadoch, v ktorých koná súd vo veciach maloletých detí a k náhradnej starostlivosti.

Civilný mimosporový poriadok o.i. vo väzbe na zmeny účinné od 1. januára 2023 v časti neodkladných opatrení (doba platnosti neodkladného opatrenia najdlhšie 6 mesiacov), ktoré výrazne ovplyvňujú výkon opatrení SPOD a SK a kladú na tento výkon zvýšené požiadavky.

Zákon č. 305/2005 Z.z. o sociálnoprávnej ochrane detí a o sociálnej kuratele a o zmene a doplnení niektorých zákonov: vo vzťahu k výkonu opatrení SPOD a SK tak na úrovni orgánov SPOD a SK, ako aj CDR.

Vyhláška MPSVR SR č. 103/2018 Z. z., ktorou sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 305/2005 Z. z. (ďalej len „Vyhláška č. 103/2018 Z. z.“) - vo vzťahu k výkonu opatrení SPOD a SK tak na úrovni orgánov SPOD a SK, ako aj CDR.

Zákon č. 300/2005 Z.z. Trestný zákon a Zákon č. 301/2005 Z.z. Trestný poriadok: vo vzťahu k výkonu opatrení sociálnej kurately osobitne úloh sociálnych kurátorov detí v rámci trestného konania a konania pre súdom.

Zákon č. 345/2022 Z.z. o inšpekcii v sociálnych veciach a o zmene a doplnení niektorých zákonov: vo vzťahu ku plánu dozornej činnosti a zisteným nedostatkom pri výkone dozoru.

Zákon č. 219/2014 o sociálnej práci a o podmienkach na výkon niektorých odborných činností v oblasti sociálnych vecí a rodiny a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a Nariadenie vlády SR č. 5/2016 Z.z., ktorým sa vykonávajú niektoré ustanovenia zákona č. 219/2014 Z. z.: vo vzťahu ku kvalifikačným predpokladom na výkon sociálnej práce.

b. Predchádzajúce analýzy

K 31.12.2022 bolo v CDR umiestnených na základe rozhodnutia súdu 4 492 detí, pričom počet detí s nariadenou ústavnou starostlivosťou bol 2 963, čo predstavovalo 66 % podiel detí umiestnených v zariadeniach SPOD a SK na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti z celkového počtu umiestnených detí na súdne rozhodnutia (k 31.12.2021 bolo v CDR umiestnených na základe rozhodnutia súdu 4 456 detí, pričom počet detí s nariadenou ústavnou starostlivosťou bol 2 980, čo predstavovalo 66,9 % podiel detí umiestnených v zariadeniach SPOD a SK na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti z celkového počtu umiestnených detí na súdne rozhodnutia Zdroj: štatistické údaje Ústredia práce, sociálnych vecí a rodiny). Pre porovnanie v roku 2019 predstavoval podiel detí umiestnených v centrách (bez centier so špecializovaným a resocializačným programom, v ktorých sa nevykonáva ústavná starostlivosť, t. j. v centrách s programom) na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti z celkového počtu detí umiestnených v centrách na základe súdneho rozhodnutia 69,47% (východiskový údaj pre Stratégiu DI).

Podľa Lisej a Bánovčinovej (Podmienky výkonu sociálno-právnej ochrany na úradoch práce na Slovensku, 2021) „môžeme konštatovať, že z pohľadu zamestnancov oddelení sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately je na oddeleniach nedostatok personálu. Na náš výrok „Na našom oddelení je dostatok kvalifikovaných zamestnancov vzhľadom na počet prípadov, ktoré riešime“, odpovedalo 58,5 % z nich nesúhlasne. Iba 21,5 % respondentov považuje počet zamestnancov na oddelení za dostatočný a 20 % sa nevedelo vyjadriť. ... Najčastejšie signalizovali nedostatočný počet zamestnancov vzhľadom na počet prípadov, ktoré jednotlivé oddelenia riešia, vedúci/vedúce oddelení (84,60 %), sociálni kurátori/kurátorky (60,90 %) a pracovníci/pracovníčky sociálno-právnej ochrany detí (58,50 %). Nedostatočný počet pracovníkov na jednotlivých pozíciách spôsobuje vysoký počet prípadov, ktorým musia pracovníci na oddelení sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately venovať pozornosť. V súvislosti s personálnym zabezpečením nás zaujímal pohľad respondentov na počet živých prípadov patriacich jednému zamestnancovi. Analýza dát preukázala, že respondenti považujú počet živých prípadov na jedného zamestnanca na oddelení sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately za príliš veľký (81,8 %). Iba 4,4 % respondentov s naším výrokom nesúhlasilo a 13,7 % opýtaných sa nevedelo vyjadriť. ... Podobne ako pri predchádzajúcej položke, aj v prípade počtu živých prípadov na jedného zamestnanca si nedostatky najčastejšie uvedomujú vedúci/vedúce oddelenia (100 %) a kurátori/kurátorky (90,3 %). Naše výsledky potvrdzujú tiež tvrdenia Schavela a Daniškovej (2012), ktorí uvádzajú, že za legislatívnymi možnosťami výkonu opatrení sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately zaostávajú reálne podmienky ich výkonu, a to najvýraznejšie v oblasti personálneho zabezpečenia. Uvádzajú, že priemerný počet riešených prípadov na jedného zamestnanca ročne je 248. Z toho vyplýva, že priemerný pracovný čas zamestnanca, ktorý môže pri súčasnej situácii venovať jednému prípadu, je

necelý jeden pracovný deň ročne, čo nemôže byť postačujúce, pretože riešené prípady si vyžadujú individuálny prístup a časovo náročné úkony.“

Téma počtu riešených prípadov na zamestnanca/zamestnankyňu sa objavila aj vo výsledkoch Prehodnotenia procesov a optimalizácii vnútornej štruktúry oddelení SPOD a SK úradov PSVR realizovanom v rámci NP Podpora deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti III. (ďalej len „NP DEI III.“), zameranom na prehodnotenie procesov a optimalizáciu vnútornej štruktúry oddelení SPOD a SK, ktorý medzi odporúčaniami uvádza nasledovné:

„Nakoľko neexistujú stanovené optimálne, resp. maximálne únosné počty prípadov na zamestnanca, z ktorých by sa následne dalo plánovať aj personálnu politiku na jednotlivých pracoviskách, tak aby bola zabezpečená kvalitatívna úroveň starostlivosti o klienta, je potrebné stanoviť optimálne, resp. maximálne možné limity počtu prípadov na zamestnanca v rámci každej agendy a tomu prispôbiť aj celkový počet pracovných miest na jednotlivých pracoviskách s prihliadnutím na demografické a geografické faktory v rámci regiónov“. Podľa výstupov prehodnotenia v téme rodičovského konfliktu bola mediánová hodnota počtu prípadov 82 aktívnych prípadov za rok na zamestnanca, v agende ohrozených rodín to bolo 57 aktívnych prípadov, v agende sociálnej kurately detí 85 aktívnych prípadov na zamestnanca za rok a v agende sociálnej kurately plnoletých fyzických osôb 95 aktívnych prípadov. Je ale treba uviesť, že v agende ohrozených rodín a rodičovských konfliktov sa za prípad považuje rodina a uvedené údaje nezohľadňujú počty členov rodiny, vrátane detí.

Pre ilustráciu: Počet detí pre ktoré zamestnanci/zamestnankyne oddelení SPOD a SK vykonávali opatrenia, bol ku koncu roka 2022 80 103 (51 372 rodín), celkový počet rodín v evidencii bol 169 247, čo predstavuje 263 318 detí; počet nových rodín v priebehu roka 2022 bol 15 225, čo predstavuje 22 677 detí.

Podľa interných štatistických úradov boli v roku 2022 opatrenia SPOD a SK oddeleniami SPOD a SK vykonávané z dôvodu ohrozenia dieťaťa v 22 310 rodinách (z toho 984 vážnych prípadov týrania, sexuálneho zneužívania, šikanovania, zanedbávania), z dôvodu trestnej činnosti detí/problémov s drogami/vážnych problémov v správaní... pre 12 461 detí (sociálna kuratela detí), a z dôvodu pre ktoré sú vykonávané opatrenia sociálnej kurately pre 6 238 plnoletých fyzických osôb.

Opatrenia SPOD a SK vykonávalo k 31. 12. 2022 842 tzv. kmeňových zamestnancov (vrátane 46 vedúcich oddelení a zamestnancov sprostredkujúcich náhradnú rodinnú starostlivosť), z čoho 680 vykonávalo opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí, 110 opatrenia sociálnej kurately pre deti, 52 opatrenia sociálnej kurately pre dospelých - výkon týchto zamestnancov je vzhľadom na povahu vykonávaných činností výkonom štátnej služby podľa zákona č. 55/2017 Z.z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a 78 zamestnancov pracovalo (vo verejnej službe) na RPPS,

Aktuálne, podľa priebežného sledovania Ústredia PSVR (august 2023) je priemerný počet riešených prípadov na zamestnanca v agende ohrozených rodín a rodičovských konfliktov cca 80, v agende sociálnej kurately detí cca 120 a v agende sociálnej kurately plnoletých cca 110.

Prostredníctvom národných projektov (NP Podpora deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti III., NP Integrovaný prístup k výkonu sociálnej práce zamestnancami úradov práce, sociálnych vecí a rodiny II.) sa na výkone niektorých opatrení podieľali tzv. „projektoví/é“ zamestnanci/zamestnankyne, ktorí/é pôsobia vo verejnej službe - vzťahuje sa na nich zákon č.552/2003 Z.z. o výkone práce vo verejnom záujme, čo neumožňuje vedenie prípadu, vrátane rozhodovania o zásadných opatreniach pre dieťa a jeho rodinu a v rámci výkonu opatrení SPOD a SK pre konkrétne dieťa a jeho rodinu. Uvedení/é zamestnanci/zamestnankyne tak pôsobili iba pri plnení čiastkových úloh, ktoré si riešenie situácie konkrétneho dieťaťa a jeho rodiny vyžadovalo. Napriek

nespornému prínosu vo výkone, poznatky z praxe orgánov SPOD a SK smerujú k špecializácii agiend a k preferovaniu rozdelenia zodpovednosti za vedenie prípadov, vrátane výkonu konkrétnych opatrení.

Zámer NP vychádza aj z výstupov výskumnej úlohy „Vyhodnotenie skúseností s transformáciou zariadení vykonávajúcich opatrenia sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately“ realizovanej Inštitútom pre výskum práce a rodiny v roku 2022. Okrem iných výstupov je z pohľadu zlepšenia procesu deinštitucionalizácie zásadný výstup „Urýchlene riešiť problémy s fluktuáciou zamestnancov oddelení SPOD a SK, s cieľom prechádzať ich negatívnym dopadom na spomalenie pomoci rodinám“.

Podľa Ústredia PSVR v roku 2022 ukončilo štátnu službu takmer 20% z celkového počtu zamestnancov orgánov SPOD a SK (celkom 162 zamestnancov, z toho v 44 prípadoch bola štátna služba ukončená zo strany služobného úradu) pričom primárne uvádzané dôvody boli vyťaženosť a platové pomery (v roku 2021 to bolo 117 ukončení štátnej služby). Až 38 štátnozamestnaneckým miest bolo neobsadených dlhodobo (t.j. viac ako 3 mesiacov). Zaujímavým je v tejto súvislosti, že oproti výkonu štátnej služby tzv. kmeňových zamestnancov – prípadových manažérov zodpovedných sa situáciu dieťaťa a výkon opatrení, je situácia vo výkone služby vo verejnom záujme - tzv. projektoví zamestnanci - relatívne stabilizovaná a k ukončeniu pracovného pomeru dochádza spravidla z dôvodu, že ide o pracovné pomery na dobu určitú a tiež z dôvodu platových pomerov (napr. v aktuálne implementovanom NP „Podpora deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti III.“ bola priemerná obsadenosť jednotlivých pracovných pozícií nasledovná: psychológ/psychologička RPPS: 72,13%; psychológ/psychologička CDR – ambulantná a terénna forma: 68,61%; sociálny/a pracovník/pracovníčka CDR – ambulantná a terénna forma: 88,8%; sociálny/a pracovník/pracovníčka - odborný/á zamestnanec/zamestnankyňa (multidisciplinárny tím CDR): 77,49%; psychológ/psychologička/ špeciálny pedagóg/pedagogička/ liečebný pedagóg/pedagogička - odborný/á zamestnanec/zamestnankyňa (multidisciplinárny tím CDR): 78,09%).

Opatrenia SPOD a SK sú v CDR vykonávané pobytovou, ambulantnou a terénnou formou (viď. § 45 a nasl. zákona č. 305/2005 Z. z.). Detailné informácie k výkonu opatrení SPOD a SK pre klientov/klientky v CDR k 31.12.2022 v CDR s programom (viď. § 1 Vyhlášky č. 103/2018 Z. z.) sú dostupné v Ročnom výkaz o poskytovaní starostlivosti a výchovy deťom v centre pre deti a rodiny za rok 2022 (V/A (MPSVR SR)05-01). Ide napr. o údaje o kapacite a celkovom počte klientov v CDR či výkone opatrení SPOD a SK ambulantnou, terénnou a pobytovou formou v CDR.

c. Súvisiace projekty

Zámer NP priamo nadväzuje na:

- NP DEI III., prostredníctvom ktorého bola podporená implementácia legislatívnych zmien v oblasti SPOD a SK, ktorých podstata spočívala v zmene filozofie výkonu opatrení SPOD a SK **v zariadeniach SPOD a SK** - dovtedajšie druhy zariadení SPOD a SK, ktoré boli zamerané primárne na odbornú pomoc deťom pobytového charakteru na základe rozhodnutia súdu, rozšírili svoj výkon opatrení SPOD a SK aj o výkon týchto opatrení ambulantnou a terénnou formou a zároveň prispôsobili pobytové kapacity na výkon týchto opatrení pre dieťa, resp. dieťa a jeho rodinu aj na základe dohody.
- NP Integrovaný prístup k výkonu sociálnej práce zamestnancami úradov práce, sociálnych vecí a rodiny II. (ďalej len „NP IPV II.“), ktorého cieľom je pokračovanie v podpore komplexného prístupu v poskytovaní pomoci a poradenstva osobám cieľovej skupiny podľa ich aktuálnych potrieb a to o. i. v oblasti SPOD a SK so zreteľom na aktívne riešenie ich životnej situácie. Dôraz je kladený na budovanie sieťovania či už v rámci **úradu PSVR**, ako aj sieťovania regionálnych možností pomoci cieľovej skupine pri riešení jej životnej situácie.
- NP Integrovaný prístup k výkonu sociálnej práce zamestnancami úradov práce, sociálnych

vecí a rodiny (ďalej len „NP IPV“), ktorého cieľom bola podpora komplexného prístupu v poskytovaní pomoci klientom odborov sociálnych vecí a rodiny na **úradoch PSVR** v ich prirodzenom prostredí, s ťažiskom na posilňovanie budovania sociálnych sietí v prospech klienta na teritoriálnej, prípadne regionálnej úrovni

Zámer zohľadňuje aj výstupy:

- NP „Šanca na návrat“, implementovaný Generálnym riaditeľstvom Zboru väzenskej a justičnej stráže (v časti výkonu opatrení sociálnej kurately)
- NP „Podpora a zvyšovanie kvality terénnej sociálnej práce“ (osobitne v časti podpory vedenia prípadovej sociálnej práce s dieťaťom a jeho rodinou)
- NP „Budovanie odborných kapacít na komunitnej úrovni“ (osobitne v časti podpory rozvoja opatrení CDR vykonávaných terénnou formou)
- NP „Podpora ochrany detí pred násilím“ (v časti systémovej koordinácie subjektov participujúcich na úlohách súvisiacich s ochranou detí)
- NP „Implementácia opatrení na podporu reformy štruktúry a optimalizácie procesov v rodinnoprávnej agende“ implementovaný Ministerstvom spravodlivosti SR (v časti Participačné práva detí, vrátane prípravy materiálu obsahujúceho legislatívne východiská, súčasnú prax, aplikačné problémy v oblasti participačných práv detí a oblasti kolízneho opatrovníctva a návrhu zmien o.i. v súvislosti s inštitútom kolízneho opatrovníka).

Počas implementácie NP budú identifikované subjekty pre rozvoj spolupráce (nadrezortnej, medzisektorovej) v oblasti intervencií v prospech rôznych znevýhodnených skupín populácie, napr. detí v riziku, vrátane ich rodín, atď. Zároveň NP zabezpečí vhodné aktivity pre rozvoj takejto spolupráce. Pre informáciu uvádzame, že na základe aktuálne dostupných informácií predpokladáme rozvíjanie uvedenej spolupráce v rámci nasledovných NP: Podpora pomáhajúcich profesií 3, Terénna sociálna práca a komunitné centrá, „Systémová podpora duševného zdravia a prevencie detí, žiakov a študentov cez systém poradenstva a prevencie“, „Zdravé komunity“, „Šanca na návrat 2“, „Podpora a profesionalizácia odborných kapacít v oblasti sociálneho začlenenia“, „Spoločne za detstvo bez násilia pre všetky deti“, „Rodinné poradne II. - rozvoj poskytovania poradensko- psychologických služieb pre jednotlivcov, páry a rodiny“ a „Bezplatné poradenské činnosti v oblasti riadenia dlhov“.

Pre doplnenie širších súvislostí uvádzame aj ťažiskové projektové aktivity súvisiace s podporou procesov deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti mimo projektov podporených z ESF:

- Strednodobý cieľ 9 Stratégie DI (Zvýšiť kvalitu poskytovania starostlivosti o deti so zdravotným znevýhodnením vrátane zabezpečenia podmienok na ich integráciu a inklúziu a zlepšiť podporu rodín s dieťaťom/rodičom so zdravotným znevýhodnením) – na účely plnenia opatrenia „Nastaviť pravidlá integrácie a inklúzie detí zo zdravotným znevýhodnením umiestnených v centrách pre deti a rodiny“ implementuje v súčasnosti MPSVR SR projekt s podporou Európskej komisie (prostredníctvom nástroja technickej podpory) „Implementácia Európskej záruky pre deti/Inklúzia detí so zdravotným znevýhodnením v kontexte deinštitucionalizácie náhradnej starostlivosti. Cieľom projektu je vytvorenie národného rámca, štandardov a/alebo legislatívy s ohľadom na začlenenie detí so zdravotným znevýhodnením v náhradnej starostlivosti na základe zhodnotenia súčasných postupov, identifikácie medzier v oblasti začleňovania detí so zdravotným znevýhodnením do náhradnej starostlivosti; odborným riešiteľom projektu je UNICEF pre Európu a Strednú Áziu, MPSVR SR na projekte spolupracuje a je prijímateľom jeho výstupov.

- Strednodobý cieľ 10 Stratégie DI (Zaviesť systém monitorovania a hodnotenia kvality v oblasti

náhradnej starostlivosti) V roku 2022 bola ukončená implementácia projektu „Zlepšenie systému monitorovania a hodnotenia systému náhradnej starostlivosti a ochrany detí v SR“, ktorý bol podporený Európskou komisiou v rámci (toho času) Programu na podporu štrukturálnych reforiem. Na projekte spolupracovalo a prijímateľom jeho výstupov je MPSVR SR, vecným riešiteľom projektu bol regionálny úrad UNICEF pre Európu a Strednú Áziu. Výstupom projektu je Návrh národného rámca monitorovania a hodnotenia náhradnej starostlivosti pre deti v Slovenskej republike. Základným predpokladom implementácie záverov a odporúčaní do systému SPOD a SK je však napojenie CDR na informačný systém KIDS, prostredníctvom ktorého sú spracovávané dáta z činnosti orgánov SPOD a SK a samotná reštrukturalizácia tohto informačného systému.

- V rámci Programu AMIF 2021-2027 (3.1.assistance and support services provided in a gender-sensitive manner that are consistent with the status and the needs of the person concerned, in particular the vulnerable persons including refugees from UA) bude rezort PSVaR realizovať prostredníctvom národného projektu (prijímateľ Ústredie PSVR) aktivity, ktorých cieľom je podpora/zlepšenie integrácie maloletých štátnych príslušníkov tretích krajín žijúcich na Slovensku (o. i. aj podpora zriadenia špecializovaných samostatných skupín pre maloletých bez sprievodu). NP je aktuálne v štádiu prípravy tohto národného projektu s termínom realizácie 2024-2026.

d. Problémové oblasti

NP prispieva k riešeniu nasledovných problémov:

- Vysoký počet prípadov na zamestnanca/zamestnankyňu oddelenia SPOD a SK zodpovedného za vedenie prípadu spôsobuje, že väčšia časť výkonu opatrení je zameraná na najzložitejšie prípady detí a ich rodín so strednou a vysokou mierou ohrozenia, t.j. na to, čo je vyslovené nevyhnutné a nie na opatrenia na včasnú intervenciu a podporu rodiny napr. pri nízkej miere ohrozenia. Neexistujú stanovené optimálne, resp. maximálne únosné počty prípadov na zamestnanca/zamestnankyňu oddelenia SPOD a SK – **absencia personálneho štandardu.**

Aktuálne sa orgány SPOD a SK zaoberajú cca 50 tis. prípadmi rodín, v ktorých bolo identifikované ohrozenie dieťaťa, t.j. určená miera ohrozenia a celkovo je v evidencii orgánov SPOD a SK 169 247 rodín (263 318 detí) – aktuálne personálne zabezpečenie orgánov SPOD a SK neumožňuje ustanoviť personálny štandard.

- **Nízka špecializácia na výkon jednotlivých agiend**

Existuje základné zákonne delenie na výkon opatrení sociálnoprávnej ochrany detí (ohrozené deti zanedbávaním, týraním, rodičovské konflikty...) s vyčlenením agendy sprostredkovania náhradnej rodinnej starostlivosti na 8 určených úradoch PSVR, na výkon opatrení sociálnej kurately detí (trestná činnosť detí, drogová a iná závislosť, experimentovanie z drogami...) a opatrení sociálnej kurately plnoletých (prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody, z výkonu väzby, drogová závislosť...), nie sú však utvorené podmienky na špecializáciu na výkon jednotlivých agiend zodpovedajúcu konkrétnym potrebám detí (napr. vo vzťahu k zdravotnému znevýhodneniu dieťa), prevláda kumulovanie prípadov rôznej povahy (napr. rodičovských konfliktov s prípadmi detí, ktoré sú ohrozené z dôvodu zanedbávania).

- **Pomaly klesajúci podiel detí umiestnených v CDR** na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti z celkového počtu umiestnených detí na súdne rozhodnutia (66 %) spôsobený tak neznižovaním počtu novo umiestnených detí do CDR, ako aj pomalým skracovaním priemernej dĺžky pobytu dieťaťa v CDR, okrem externých faktorov (nedostupné bývanie, vysoký počet osôb ohrozených rizikom chudoby alebo sociálnym vylúčením - cca 800 tis. ľudí z celkového počtu obyvateľov SR, absencia služieb pre rodiny...) existujú aj

interné dôvody - nedostatočné personálne kapacity, častá fluktuácia zamestnancov, nižšia operačná schopnosť predchádzať prehlbovaniu problémov rodín, absencia časového priestoru na multidisciplinárne postupy...

- Dostupnosť výkonu opatrení CDR priamo v teréne, v prirodzenom prostredí rodín nezodpovedá reálnym potrebám rodín v konkrétnych regiónoch, aplikačná prax ukazuje, že možnosti rodín limitujú efekt ambulantného výkonu opatrení a aj v prípade rodín detí umiestnených v CDR na základe rozhodnutia súdu je citeľná potreba rozvoja terénnych foriem práce s rodinou.
- Stagnuje rozvoj opatrení sociálnej kurately pre plnoletých (v roku 2022 sme mali v SR 6300 klientov, ktorým sme schopní ponúknuť sociálne poradenstvo, pomoc pri vybavovaní dávok a napojení na inú externú pomoc nie však systematické vedenie a podporu).

Spôsob realizácie aktivít projektu

Cieľom NP je podporiť kontinuitu procesu deinštitucionalizácie systému náhradnej starostlivosti v Slovenskej republike vrátane podpory odbornej pomoci deťom v núdzi (z pohľadu SPOD a SK detí v ohrození).

V rámci NP budú **účastníci projektu** osoby vykonávajúce opatrenia SPOD a SK, vrátane osôb vykonávajúcich činnosti na RPPS.

Pre špecifický cieľ ESO4.11 bude cieľ NP dosiahnutý:

- zavedením a pilotným odskúšaním personálnych štandardov na orgánoch SPOD a SK pre prácu s ohrozenými deťmi (zodpovedajúce navýšenie personálnych kapacít pre vedenie prípadovej sociálnej práce s ohrozenými deťmi) a to vrátane práce s ohrozenými deťmi, pre ktoré sú vykonávané opatrenia sociálnej kurately a rodinami ohrozenými sociálnopatologickými javmi,
- utvorením personálnych podmienok pre poskytovanie psychologickéj pomoci v situácii konfliktu v rodine a koordinovanou odbornou pomocou v prirodzenom prostredí rodín,
- personálnym zabezpečením zavedenia metódy prípadovej konferencie ako štandardu výkonu opatrení v CDR a výkonu opatrení ambulantnou a terénnou formou s osobitným zameraním na terénnu formu výkonu opatrení (terénna sociálna práca, sprevádzanie rodín..) v CDR,
- personálnym posilnením odborných tímov pobytových CDR na prácu s rodinami detí umiestnenými v CDR a potenciálnymi náhradnými rodinami,

NP bude realizovaný prostredníctvom hlavných aktivít:

1. Hlavná aktivita č.1 - **Podpora vytvorenia dostupnej a funkčnej siete odbornej pomoci deťom a ich rodinám utvorením podmienok pre špecializáciu na výkon opatrení SPOD a SK na úradoch PSVR** (ďalej len „Hlavná aktivita 1.“)

Hlavná aktivita 1.

je zameraná na rozvoj a zlepšenie dostupnosti opatrení na riešenie situácie detí v ohrození určením a zavedením aktuálne absentujúceho personálneho štandardu a následnou postupnou špecializáciou na výkon špecializovaných agend. Postupná špecializácia zamestnancov/zamestnankyň oddelení SPOD a SK na konkrétne témy z praxe oblasti SPOD a SK je podmienená určením počtu riešených prípadov na zamestnanca/zamestnankyňu a reálnym

zabezpečením personálneho štandardu.

Prostredníctvom Hlavnej aktivity 1. bude zvýšený počet pracovných pozícií tzv. kmeňových zamestnancov/zamestnankýň zodpovedných za konkrétne prípady na vybraných úradoch PSVaR, pričom výkon ich pracovných činností bude zameraný primárne na výkon opatrení pre deti s určenou mierou ohrozenia, súčasťou ich pracovných činností bude o.i realizácia prípadovej konferencie (t.j.plánované, koordinované a štruktúrované pracovné stretnutie dieťaťa, jeho rodičov a blízkych príbuzných, odborníkov, a pod., ktorí môžu prispieť k sanácii rodinného prostredia dieťaťa tak, aby sa predišlo vyňatiu dieťaťa z rodinného prostredia, resp., aby došlo k návratu dieťaťa do tohto prostredia) tak, aby sa realizácia tejto metódy práce stala postupne povinnou súčasťou výkonu vo všetkých prípadoch detí, kde bola určená miera ohrozenia.

Zvýšením počtu kmeňových zamestnancov/zamestnankýň tak bude zároveň počet riešených prípadov rozdelený medzi väčší počet zamestnancov/zamestnankýň, čo umožní špecializáciu na určitý druh agiend.

Výkonom činností novoprijatých zamestnancov/zamestnankýň bude zároveň overený optimálny, resp. maximálne únosný počet prípadov na zamestnanca/zamestnankyňu oddelenia SPOD a SK – novoprijatí/é zamestnanci/zamestnankyne budú vykonávať opatrenia SPOD a SK v presne určenom, maximálnom počte prípadov (v oblastiach ohrozených detí a sociálnej kurately maloletých aj plnoletých osôb). Prostredníctvom novovytvorených štátnozamestnaneckých miest bude zároveň postupne zavádzaná špecializácia kmeňových zamestnancov/zamestnankýň na jednotlivé témy v rámci oblasti SPOD a SK, ktorá o. i. prispeje k postupnej reštrukturalizácii a optimalizácii oddelení SPOD a SK.

Nakoľko nie je možné prostredníctvom NP zabezpečiť podmienky pre plošné zavedenie personálneho štandardu na všetkých úradoch PSVR bude sa prostredníctvom NP testovať personálny štandard na 28 vybraných úradoch PSVR a ich pracoviskách. Pre vybrané úrady PSVR (28) budú zároveň stále k dispozícii aj pracovné miesta zamestnancov/zamestnankýň oddelení SPOD a SK vykonávajúcich opatrenia v teréne (ďalej len „terénny pracovník“), ich počet však bude cielene minimalizovaný a bude koncentrovaný do územných obvodov s vysokou potrebou priebežného monitorovania vývoja miery ohrozenia dieťaťa v rodine resp. územných obvodov s problematickou dostupnosťou (napr. územný obvod úradu PSVR Stropkov, Námestovo, Humenné, Banská Štiavnica...).

Zároveň bude podporený aj výkon činností odborných zamestnancov/zamestnankýň RPPS, ktorí/é budú vykonávať psychologické činnosti so zameraním na prácu s dieťaťom a jeho rodinou v konflikte ako súčasť výkonu opatrení SPOD a SK na úrade PSVR. V prípade výkonu psychologických činností so zameraním na prácu s dieťaťom a jeho rodinou v konflikte ide primárne o prácu s tzv. nedobrovoľnými klientmi (na rozdiel od novovznikajúcich rodinných poradní, ktoré navyše nebudú pracovať s dieťaťom ako primárnym klientom), ktorí majú využitie takejto odbornej činnosti nariadené súdom alebo uložené orgánom SPOD a SK. Napriek tejto skutočnosti bude výkon odborných činností tak RPPS, ako aj rodinných poradní koordinovaný tak z úrovne Ústredia PSVR, ako aj v rámci plánovanej formalizovanej nadrezortnej, resp. medzisektorovej spolupráce v oblasti intervencií v prospech detí v riziku, vrátane ich rodín.

2. Hlavná aktivita č.2 - **Rozširovanie a skvalitňovanie metód práce s dieťaťom a jeho rodičmi/inými osobami v CDR** (ďalej len „Hlavná aktivita 2.“)

Hlavná aktivita 2.

je zameraná na rozširovanie a skvalitňovanie metód práce s dieťaťom a jeho rodičmi/inými osobami v CDR, t. j. podporu zlepšovania podmienok na vykonávanie opatrení SPOD a SK terénnou, ambulatnou a pobytovou formou v CDR. Aktivita podporuje stabilizáciu a ďalší rozvoj (najmä výkon

opatrení SPOD a SK terénou formou) zásadných zmien v oblasti SPOD a SK, ktoré sa začali realizovať v roku 2018 (časť opatrení vykonávaných dovtedy výlučne resp. v prevažnej miere, orgánmi SPOD a SK v súčasnosti vykonáva pre svoje vhodnejšie - odborne, priestorovo a pod. - postavenie CDR. Dôvodom uvedených zmien bola nevyhnutnosť oddelenia dozorných/ochranných a pomocných/podporných rolí v systéme SPOD a SK).

Okrem výkonu opatrení SPOD a SK v CDR terénou formou (v rámci ktorej je cieľom okrem iných opatrení etablovať aj podporu rodín odborným sprevádzaním) sa Hlavná aktivita 2. zameriava rozvoj opatrení SPOD a SK zlepšujúcich kvalitu výkonu pobytovou formou, konkrétne zlepšovaním podmienok pre výkon odborných tímov CDR (t. j. časti, v rámci ktorej sa vykonávajú psychologické činnosti, sociálna práca a iné odborné činnosti pre deti umiestnené v CDR na základe súdneho rozhodnutia, resp. na základe dohody s rodičmi/inými osobami zodpovednými za dieťa a ich rodinu).

Situácia po realizácii projektu a udržateľnosť projektu

Realizácia projektu podporí kontinuitu procesu deinštitucionalizácie systému náhradnej starostlivosti v Slovenskej republike a k naplneniu Strednodobého cieľa č. 7 a č. 8 Národnej stratégie deinštitucionalizácie systému sociálnych služieb a náhradnej starostlivosti - Znížiť počet detí umiestnených v zariadeniach SPOD a SK na základe rozhodnutia súdu o nariadení ústavnej starostlivosti na 50,5% z celkového počtu umiestnených detí na súdne rozhodnutia najmä

- zlepšením personálneho štandardu vedenia prípadovej sociálnej práce, postupnou špecializáciou odborného výkonu a podporou odbornej práce v teréne - v prirodzenom prostredí rodín prispeje k zlepšeniu dostupnosti a funkčnosti odbornej pomoci deťom a ich rodinám a k zvýšeniu kvality vykonávania opatrení SPOD a SK pre konkrétne deti (napr. detí v náhradnej starostlivosti, detí v prípadoch konfliktnej situácie v rodine a pod.) a ich rodiny a následne k zníženiu percentuálneho podielu detí umiestnených mimo rodinného prostredia a zníženiu počtu detí v núdzi – v ohrození
- utvorením podmienok na realizáciu metódy prípadovej konferencie prispeje k včasnému diagnostikovaniu problémov detí a ich rodín vrátane zrýchlenia rekčného času pomoci deťom v núdzi-ohrození k zlepšeniu plánovania odbornej práce s dieťaťom a rodinou so zapojením rodiny dieťaťa širšieho sociálneho prostredia a siete odborníkov
- zlepšením personálneho štandardu vedenia prípadovej sociálnej práce sa utvoria časové podmienky na skvalitnenie multidisciplinárnej spolupráce relevantných (pre konkrétny prípad) subjektov,
- overenými výstupmi zabezpečí relevantný podklad k návrhu právnej úpravy personálnych štandardov na orgánoch SPOD a SK

Cieľová skupina

deti umiestnené v zariadeniach SPOD a SK

deti v núdzi

FO v nepriaznivej sociálnej situácii

Harmonogram realizácie aktivít projektu

Celková dĺžka realizácie aktivít projektu (v mesiacoch)		36	
Hlavné aktivity projektu	Typ akcie	Začiatok realizácie	Koniec realizácie
Podpora vytvorenia dostupnej a	Vytvorenie dostupnej a funkčnej	01/2024	12/2026

funkčnej siete odbornej pomoci deťom a ich rodinám utvorením podmienok pre špecializáciu na výkon opatrení SPOD a SK na úradoch PSVR	siete odbornej pomoci deťom, rodičom a (náhradným) rodinám na dobrovoľnej báze		
Rozširovanie a skvalitňovanie metód práce s dieťaťom a jeho rodičmi/inými osobami v CDR	Vytvorenie dostupnej a funkčnej siete odbornej pomoci deťom, rodičom a (náhradným) rodinám na dobrovoľnej báze	01/2024	12/2026
Rozširovanie a skvalitňovanie metód práce s dieťaťom a jeho rodičmi/inými osobami v CDR	Rozširovanie a skvalitňovanie metód práce s dieťaťom umiestneným v zariadení na základe rozhodnutia súdu a jeho rodinou	01/2024	12/2026

Merateľné ukazovatele	
Názov	Počet osôb poskytujúcich sociálne alebo asistenčné služby
Merná jednotka	osoby
Celková cieľová hodnota	775
Názov	Nové, inovatívne, systémové opatrenia
Merná jednotka	počet
Celková cieľová hodnota	2